

HET PORTRET VAN DE FAMILIE VAN VOLLENHOVEN

Als Warnsinck Fellow doe ik onderzoek naar het *Familieportret van Otto van Vollenhoven, Apollonia Bogaert en hun dochter Maria van Vollenhoven* (1644) door Dirck Dircksz. van Santvoort, dat Het Scheepvaartmuseum in 2014 heeft verworven. Tijdens mijn studie Geschiedenis in Leiden heb ik me gespecialiseerd in de maritieme en koloniale geschiedenis van de zeventiende en achttiende eeuw. Daarna werkte ik onder andere bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en voor de Trans Atlantic Slave Trade Database.

Op het portret zien we Otto van Vollenhoven met zijn echtgenote en dochter afgebeeld op het strand bij Zandvoort. De centrale vraag van mijn onderzoek is hoe dit familieportret in zijn tijd past. Denk daarbij zowel aan de positie van het korps zeeofficieren in deze periode als aan het genre van het schilderij: op het strand gesitueerde portretten zijn relatief zeldzaam.

Van Vollenhoven was *kapitein geweldige* bij de Admiraliteit te Amsterdam. In die functie was hij ervoor verantwoordelijk achterblijvende zeelieden aan boord te brengen, de orde onder zeelieden te handhaven en gevangenen en krijgsgevangenen te bewaren. Hij werd hierin bijgestaan door de hellebaardiers van de admiraliteit. Na 1645 mocht hij bovendien op eigen kosten een *luitenant geweldige* of *stedehouder* aanstellen, omdat het werk hem door een bloeditstorting in de hersenen te zwaar werd.

De kapitein geweldige had een lucratief ambt: voor het aan boord brengen van een achterblijvende zeeman kreeg hij bijvoorbeeld enkele guldens betaald, die op de gage van de betrokkene werden ingehouden. De kapitein geweldige kreeg ook een vast budget om gevangenen te voeden, een bepaalde winstmarge was voor hem ingecalculleerd. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Van Vollenhoven zijn succes op een groot en kostbaar familieportret liet vereeuwigen.

Het portret

Hoewel Van Santvoort dit portret in zijn atelier geschilderd zal hebben is te zien dat hij daadwerkelijk op het strand bij Zandvoort is geweest en zijn ogen daar goed de kost gaf. Het dorp op de achtergrond is te herkennen aan de ligging ten opzichte van de vuurbaak rechts van Maria, deze situatie kwam alleen bij Scheveningen en Zandvoort voor. Dat het Zandvoort is valt te zien aan de vorm van de kerktoren: die is tot onder de spits vierkant. De toren van Scheveningen heeft een stompere spits en daaronder een achtkantige opbouw. Of de familie Van Vollenhoven een band met Zandvoort had is niet bekend, mogelijk gaat het om een grapje van de schilder.

Het oorlogsschip links op de achtergrond is niet meer te identificeren. Met 36 stukken geschut was het een vrij groot schip voor de Nederlandse marine in deze periode. Een aandoenlijk detail is de sloep die richting de kust vaart, er zijn zes roeiers en achterin zit een aantal figuren met witte hoofdbedekking dicht opeengepakt. Dit lijken de echtgenotes en familieleden van zeelieden te zijn, die vaak tot kort voor vertrek aan boord bleven om afscheid te nemen. Het portret verwijst hiermee duidelijk naar de verantwoordelijkheid van Van Vollenhoven bij het ordelijk inschepen van de bemanning.

Een heel ander aspect van het marineleven is te zien achter Van Vollenhoven. Er liggen twee pinken, vissersboten, op het strand. Enkele vissers zijn bij de boten bezig, aan de bollende zeilen te zien zijn ze net aangeland. Van Vollenhoven staat in een martiale pose, de linkerhand boven zijn degen in de heup, de rechterhand rustend op zijn wandelstok, voor de vissers. Na het aflopen van het Twaalfjarig Bestand in 1621 werd de Nederlandse visserij constant bedreigd door Duinkerker kapers, een taak van de oorlogsvloot was de visserij hiertegen te beschermen. De boodschap is duidelijk: Van Vollenhoven beschermt de arme vissers tegen de vijand.